

Eesti raskeveo tõugu hobuste säilitus- ja aretusprogramm on vastu võetud EHS eesti raskeveo tõugu hobuse kasvatajate haruseltsi koosolekul ja kinnitatud 09.04.2010 EHS üldkoosoleku otsusega.

EESTI RASKEVEO TÕUGU HOBUSTE ARETUSPROGRAMM

Õiguslikud alused

Õiguslikud alused eesti raskeveo tõugu hobuste (tõumärk ER) aretusprogrammi (edaspidi Programmi) jaoks on :

Euroopa Ühenduse määrused C.D. 92/353; C.D. 92/354; C.D. 96/78; 504/2008; C.D. 96/79; C.D. 92/216 ja direktiivid 90/427; Dir. 90/428.

Eesti Vabariigi Põllumajandusloomade aretuse seadus (RT I 2002, 96, 566) ja sellega seonduvad õigusaktid: Aretuslooma ja aretusmaterjali aretuseks sobivaks tunnistamise ning aretuseks sobivaks tunnistatud aretuslooma ja aretusmaterjali kasutamise alused (RTL 2002, 146, 2132); Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liikide loetelu, nende identifitseerimise ning registreerimise viisid ja kord; registreerimistunnistuse väljastamise kord ja veisepassi vorm ning põllumajandusloomade arvestuse pidamise kord (RTL 2009, 98, 1457); Põllumajandusloomade ohustatud tõugude loetelu (RTL 2005, 120, 1876) ja teised Eesti Vabariigi seadused.

Aretuse eesmärk

Aretusprogramm on koostatud aastateks 2011-2020. Selle programmi lahutamatuks osaks on eesti raskeveo tõugu hobuste säilitusprogramm.

Aretusprogrammi eesmärgiks on tagada eesti raskeveo tõu genofondi säilitamine ning aretustöö tulemusena mitmekülgse kasutusotstarbega tööhobuse saamine, kes vastaks kohalikele tingimustele ja majanduslikele vajadustele.

Aastaks 2020 on eesmärk:

- laiendada eesti raskeveo tõugu hobuste populatsiooni levikut Eestis ja lähiriikides.
- suurendada aretajate teadlikkust paaridevaliku otsuste langetamisel.

Aretusmeetodid

Eesti raskeveo tõu hobuste aretusprogramm haarab kõiki abinõusid, mis on vajalikud eesti raskeveo tõugu hobuste genofondi säilitamiseks ja aretuseks.

Eesti raskeveo tõugu hobuste aretuses kasutatakse puhasaretust, kuid on lubatud kasutada ka sisestavat ristamist genofondi rikastamiseks ja sugulusaretuse ohu vältimiseks vastavalt PLAS §3(5) ja §11(1).

Aretusedu saavutamise abinõud

Programmi eesmärkide saavutamiseks kasutatakse puhasaretust. Olulised on nii liin- kui ka perekondaretus, ühtlik ja mitteühtlik paaridevalik. Lubatud on mõõdukas sugulusaretus.

Oluliseks infoks aretajatele on hobuste hindamise andmed. Täpsemad kriteeriumid hobuste hindamise kohta on toodud aretusprogrammi osas „Aretuslooma ja aretusmaterjali aretuseks sobivaks tunnistamise kord“.

Eesti raskeveo tõu hobuste tõuraamatut peetakse elektrooniliselt Jõudluskontrolli Keskuse serveris, algdokumente säilitatakse Eesti Hobusekasvatajate Seltsi (EHS) büroos. Andmete kogumisel, kasutamisel ja säilitamisel lähtub EHS kehtivast seadusandlusest.

Tõuraamatu pidajana ja jõudluskontrolli läbiviijana on EHS avaliku teenuse pakkuja. Hobuste põlvnemise ja jõudluskontrolli tulemuste andmed avalikustab EHS paberkandjal või digitaalselt (aastaraamat, koduleht jm). Juurdepääs hobuste andmetele on tagatud EHSi büroos või edastatakse kirjalikult teabenõude alusel.

Aretusprogrammi täitmiseks vajalik loomade arv

Aretusprogrammist võtavad osa kõik hobused, kes on kantud tõuraamatusse ja nende järglased. Eesti raskeveo hobuste populatsioonis on 01.01.2010 seisuga 250 hobust.

Eesti raskeveo tõugu hobuste tõuraamatuandmeid säilitatakse elektrooniliselt Jõudluskontrolli Keskuse serverites (www.jkkeskus.ee/uushobu), kust hobusekasvatajad saavad kontrollida andmeid oma hobuste kohta. Kõigi hetkel karjasolevate eesti raskeveo tõugu hobuste andmed on kantud riiklikku hobuslaste registrisse PRIAs.

Aretusprogrammiga seonduvad nõutavad protseduurireeglid

Aretusprogrammi osadena esitatakse järgmised protseduurireeglid:

- Tõuraamatusse kandmise alused ja tõuraamatu pidamise kord
- Aretuslooma põlvnemise registreerimise ning põlvnemise õigsuse kontrollimise kord
- Aretuslooma jõudlusandmete ja geneetilise väärtuse hindamistulemuste kasutamise kord
- Aretuslooma ja aretusmaterjali aretuseks sobivaks tunnistamise kord
- Emaslooma seemendusandmete registreerimise kord
- Põllumajanduslooma, keda soovitakse tõuraamatusse kanda, identifitseerimise ja selle üle arvestuse pidamise kord
- Seemendamise koolitusprogrammid ning seemendaja tunnistuse saamise nõuded ja tunnistuse väljastamise kord.

Tõu iseloomustus

Eesti raskeveo hobusetõug on aretatud kohaliku hobuse baasil vältava ristamise teel ardenni tõugu täkkudega. Põhjalikum ülevaade eesti raskeveo tõu hobuste aretuse ajaloost on toodud eesti raskeveo tõu hobuste säilitusprogrammis.

Eesti raskeveohobune on tugeva konstitutsiooniga, tülse, hästi arenenud lihaste ja tugeva luustikuga külmavereline hobune. Tõuhobustel peavad olema programmi eesmärkidele vastavad jõudlusnäitajad.

Programmis osalevate hobuste põlvnemise aluseks on võetud eesti raskeveo tõu hobuste esimesse tõuraamatusse (Eesti Ardennihobuste tõuraamat) kantud hobused ja nende järglased. Sihikindla aretusega ja põlvnemisega ühistest vanematest saavutatakse põlvnemise ühtsus. Tõu konstantsus säilitatakse valikuga ja paaride valikuga.

Sugulastõud on rootsi ardenn, belgia ardenn, nõukogude raskeveohobune ja leedu raskeveohobune.

Põhilised kasutusala: talu-ja metsatööl, laialdane kasutus turismis, mitmekülgne kasutus rakendihobusena jm.

1. Genealoogilised liinid

Seitse tunnustatud sugutäkki kuuluvad nelja genealoogilisse liini.

Rootsist imporditud rootsi ardenni täkkudest liinid on:

Evido 1340 A liin - paaritusvõrgus täkk Ekstron 2179 ER

Karat 571 A liin – paaritusvõrgus täkk Kaspar 2173 ER, Kuningas 2184 ER, Kevin 2187 ER

Neptun ov Ärsta 77A liin – paaritusvõrgus täkk Naksur 2137 ER

Vallin 197 A liin – paaritusvõrgus täkk Vadis 2171 ER, Valmet 2186 ER , mõlemad on Soomes.

Lisaks on tunnustatud sugutäkk Vapper 2191 ER, kes on vladimiri raskeveo tõugu täku Vezdehod järglane.

2. Genealoogilised märaperekonnad

Aretus märaperekondade kaudu omas suuremat tähtsust 1950...1990 aastatel. Käesoleval etapil, piiratud määra arvu juures, tuleb igasse genotüüpi suhtuda võrdväärse tähelepanuga.

Tõu omadused

Tõu omadusi väljendatakse soovitud ja mitte soovitud omaduste koondina. Eraldi vaadeldakse hobuse tüüpi, kehaehitust ja liikumisi ehk allüüre.

Eesti raskeveo tõugu hobusel peavad väljenduma:

- silmapaistvalt hea, proportsionaalne ja suurejooneline külmaverelise hobuse tüüp, kusjuures on ilmekalt välja kujunenud sugupoolte tunnused (täku ja mära tüüp)
- tihe ja tugev konstitutsioon
- hea ainevahetus
- vastupidavus ja töövõime

Soovitud on väga hea iseloomu, tasakaaluka temperamendi ja väga heade liikumistega hobune.

Soovitud mõõtmed: täku- turjakõrgus 161...171 cm

kämbla ümbermõõt 23,0 ...25,0 cm

märad- turjakõrgus 158 ... 168 cm

kämbla ümbermõõt 21,5 ...23,5 cm

1. Tüüp: Tüüp väljendab hobuse vastavust Programmis kehtestatud nõuetele. Suguhobustel peavad olema selged sootunnused.

2. Kehaehitus: Erinevatel kehaosadel on soovitavad ja mittesooovitavad tundemärgid.

Pea

Soovitav: proportsionaalne, laia otsmikuga, sirge profiiliga, väljenduslike, sõbralike silmade, keskmise suurusega kõrvadega ja laia lõuapärade vahega.

Mittesooovitav: ilmetu, suur, kumera profiiliga pea, väike ning tuim silm ning kitsas lõuapärade vahe

Kael

Soovitav: keskmise pikkusega, hästi arenenud lihastega, tiheda lakaga kael

Mittesoovitav: lühike, halva lihastusega, madala asetusega kael

Turi

Soovitav: keskmise pikkusega kõrgusega turi

Mittesoovitav: lühike ja madal turi

Piht

Soovitav: keskmise pikkusega, hästi lihaseline ja seljale ulatuv. Keskmise pikkusega abaluud ja õlavarred

Mittesoovitav: lühikesed abaluud ja õlavarred

Rind

Soovitav: sügav, lai, kumera roietekaarega

Mittesoovitav: mittesügav, kitsas, lameda roietekaarega

Keha

Soovitav: riskülikukujuline, hästi ühendatud hobuse ees-, kesk- ja tagaosa. Selg sirge ja keskmise pikkusega, lihaseline, nimme lühike, laudjas rennjas, keskmise pikkusega, lai ja lihaseline

Mittesoovitav: väga lühike või väga pikk keha; nõrk, nõgus või kumer nimme; laudjas tugevalt luipu, nõrga lihastusega

Jäsemed

Soovitav: tugevad, hästi arenenud liigestega, keskmise pikkusega sõrgatsitega; keskmine jalapikkus ja tiheda kabjasarvega kabjad

Mittesoovitavad: nõrkade liigestega jalad; eetsi- ja taatsine esijala seis; nõõritud kämmal, lühike, püstine või pehme sõrgats; lame või pehme kabjasarvega kabi, sirge või saabeljas tagajalg, rangjalgne või kooskandne seis.

3. Värvus: Soovitud on raudjad ja kõrvid hobused, soovitavalt ilma suuremate märgisteta peal, jalgadel ja kerel.

Ebasoovitavad: kirjud hobused, suured valged märgised peal ja jalgadel, kehal esinevad valged märgised.

4. Liikumised ehk allüürid

Eesti raskeveohobuse samm ja traav peavad olema hoogsad ja avarad, vähemalt keskmise pikkusega, jäsemete liikumissuund otse ja ettepoole suunatud.

Ebasoovitavad: lühikesed, seotud, madalad, korrapäratud, riivlevad liikumised

5. Seesmised omadused

Tervis

Eesti raskeveohobune peab olema tugeva tervisega, hea sigivusega, hea söödakasutusega ja pärilike vigadeta. Kasutusiga peab olema pikk.

Jõudlus ja iseloom

Soovitav: mitmekülgseid kasutuseeldusi omav, hästi vastupidav, hea veotahtega eesti raskeveohobune. Hobune peab olema sõbralik, samaaegselt tasakaaluka temperamendiga, julge, hästi juhitav ja kergelt alluv.

Mittesoovitavad on tõrksad, närvilised ja tigidad hobused.

ERIPROGRAMM

1. Rakendatud eriprogrammid eesti raskeveohobuste tõus:

Aastatel 1993- 2005 on eesti raskeveo tõus rakendatud kahte eriprogrammi.

1. Herold 2170 ER schleswigi külmavereline – kasutus tõus 1993 - 2005.

Täkust HEROLD 2170ER sündis 8 varssa, kellest aretuses on kasutatud kolme – märad HARA 6233ER ja HELLUS 6298ER ning tunnustatud sugutäkk HOSPADIN 2177ER. Laiemat kasutust on leidnud täkk HOSPADIN 2177ER koos oma pojaga HÄROLD 2181ER. 2010. aasta seisuga on täku järglaskonnas registreeritud 48 hobust.

2. Vezdehod 2182 ER vladimiri raskeveohobune – kasutus tõus 2005 – 2007.

Täkust VEZDEHOD 2128ER sündis kokku 35 varssa. Aretuses on kasutatud 14 mära ja kahte täkku – VALLER 2188ER ja tunnustatud sugutäkk VAPPER (VEZDEER) 2191ER. 2010. aasta seisuga on täku VEZDEHOD teises järglastepõlvkonnas registreeritud 40 hobust.

2010. aastal ei ole eesti raskeveohobuse tõus eriprogrammi rakendamist ette nähtud.

2. Nõuded eriprogrammi rakendamiseks

Eriprogrammi võib rakendada, kui on täidetud järgmised tingimused:

- Seoses väga suure inbriidingu kujunemisega tõus on tekkinud tungiv vajadus verevärskenduse järele. Sellele viitavad tõendid peavad olema dokumenteeritud ja kontrollitavad.
- On nimetatud tõugu, mida soovitakse eriprogrammi raames aretuses kasutada koos põhjendusega miks on teise tõu kasutamine oluline ning miks tuleks kasutada just seda konkreetset tõugu.
- On toodud välja konkreetsed eesmärgid, milleni tahetakse eriprogrammi raames jõuda koos emasloomade nimetamisega, kelle puhul tuleb eriprogrammi rakendada.
- On toodud välja ajavahemikud eriprogrammi rakendamiseks ning eriprogrammi raames teisest tõust aretusloomade valiku kriteeriumid.

Enne eriprogrammi rakendamist peab see olema kooskõlastatud kontrollasutusega ja saanud tunnustuse.

Tõuraamatusse kandmise alused ja tõuraamatu pidamise kord

Seadusandlik alus tõuraamatu pidamise korrale ja hobuste tõuraamatusse kandmise alustele on toodud aretusprogrammi üldosas.

Mõisted

Tõuraamat – andmekogu, kuhu kantakse hobuse põlvnemise andmed, aretaja ja omaniku andmed ning tema geneetilise väärtuse hindamise ja jõudluskontrolli tulemused koos järglaste nimetamisega.

Eesti raskeveo tõugu hobune – hobune, kelle ema ja isa on eesti raskeveo tõugu hobused.

Tõuraamatus registreerimine – eesti raskeveo tõugu hobuse järglase arvelevõtmine tõuraamatus talle passi väljastamiseks.

Tõuraamatusse kandmine – mära või täku sugulise kasutuse või aretuseks tunnustamise registreerimine koos tõuraamatu numbriga andmisega.

Tõuraamatu number – hobusele antav järjekorra number tõuraamatus. Number antakse eraldi täkkudele ja märadele järjekorra alusel.

Üldine

Eesti raskeveo tõugu hobuste tõuraamatut (edaspidi “tõuraamat”) peab Eesti Hobusekasvatajate Selts (edaspidi EHS), kes vastutab sissekannete eest. Tõuraamatu kandeid tehakse ja algdokumente säilitatakse EHSi büroos. Tõuraamatu elektrooniline versioon asub Jõudluskontrolli Keskuse serverites aadressil <http://jkkkeskus.ee/uushobu>.

Tõuraamatusse kantavad andmed

Tõuraamatus peavad olema iga hobuse kohta järgmised andmed:

- aretaja ja omaniku nimi ja aadress;
- sünniaeg, sugu, värvus ja märgised s.h.
- hobusele paigaldatud kiibi kood
- hobuse identifitseerija ja kiibiga märgistaja nimi (nimed kui need on erinevad isikud);
- individuaalnumber (UEN number)
- vähemalt neli esivanemate põlvkonda;
- tõuraamatusse kandmised ja kannete muutused;
- väljamineku kuupäev ja põhjus;
- kõik teadaolevad jõudluskontrolli tulemused ja võimalusel aretusväärtus;
- tõuaretusalane näitus ja toimumisaeg;
- tema järglaskond;
- geneetilise ekspertiisi akti number, kui hobuse põlvnemist on geneetiliselt kontrollitud. Sugulises kasutuses olevatel täkkudel on põlvnemise kontroll kohustuslik, teistel hobustel soovituslik.

1. Vajalikud dokumendid tõuraamatusse kandmisel

1.1 Paaritustunnistus (LISA 1)

Paaritustunnistuse registreeritud vormi väljastab täku pidajale EHS. Täku valdaja täidab ja allkirjastab paaritustunnistuse peale teostatud paaritust.

Paaritatud mära omanik saab täku valdajalt paaritustunnistuse esimese lehe, mille ta hoiab alles kui tõendust toimunud paarituse kohta. Mära müügi korral antakse paaritustunnistus edasi mära ostjale.

Täku valdaja on kohustatud pidama paaritusnimekirja (LISA 4), kus ta fikseerib toimunud paaritused kronoloogilises järjekorras.

Täku valdaja peab saatma paaritustunnistuse teise lehe ning paaritusnimekirja EHS-i kontoris enne 31.detsembrit.

Paaritustunnistusel peab olema toodud:

- mära nime, individuaalnumbri (UELN) ja/või tõuraamatu numbri
- täku nime, individuaalnumbri (UELN) ja/või tõuraamatu numbri
- paaritusajad
- võimaluse korral tiinuse kontrolli kuupäeva ja tulemuse
- mära omaniku nime ja aadressi
- täku valdaja nime, aadressi ja allkirja

1.2 Varsa sünnitunnistus (LISA 1 ja 2)

Varsa sünnitunnistus on mära paaritustunnistuse blanketil, kuid võib kasutada ka muud vormi, kui seal on kajastatud kõik nõutavad andmed. Mära omanik täidab varsa sünnitunnistuse, allkirjastab ning saadab selle EHSi büroosse 30 päeva jooksul peale mära varssumist.

Varsa sünnitunnistusel peab olema toodud:

- varsa ema nimi, individuaalnumber(UELN) ja/või tõuraamatu number;
- varsa isa nimi, individuaalnumber (UELN)ja/või tõuraamatu number;
- mära omanik või omanike esindaja;
- varsa sünniaeg, sugu;
- varsa värvus;
- andmeid tiinuse katkemise või surnultsünni jm sündmuste kohta.

Kui varss on kiibiga märgistatud enne sünniteate saatmist, märgitakse sünniteatele ka varsa kiibi kood.

Varsa sünnitunnistus saadetakse EHS-i kontoris samuti abordi puhul või juhul, kui mära ei tiinestunud ning vastav kanne tehakse sünnitunnistuse osasse.

1.3 Identifitseerimisleht (LISA 3)

Varsa identifitseerib ning identifitseerimislehe täidab EHS-i poolt volitatud isik varsa ema juures. Vanemate hobuste identifitseerimisel on vajalik omaniku poolt esitada hobuse põlvnemist tõendavad dokumendid. Identifitseerimisleht allkirjastatakse varsa ema või hobuse omaniku või omanike esindaja poolt. Identifitseerimisleht koostatakse kahes eksemplaris, mille koopia antakse varsa või hobuse omanikule. Identifitseerimislehe originaali alusel vormistatakse hobuse pass enne varsa 6 kuu vanuseks saamist, vanemate hobuste puhul hiljemalt 6 kuu jooksul peale identifitseerimist. Pass edastatakse hobuseomanikule peale passi väljastamisega seotud arvete tasumist Seltsile.

Identifitseerimislehel peavad sisalduma järgmised andmed hobuse kohta:

- nimi, sünniaeg, sünnikoht, sugu ja tõug
- omaniku või omanike esindaja nimi ja aadress
- ema ning isa nimed, individuaalnumbrid (UELN) ja/või tõuraamatu numbrid
- ema paaritamise/seemendamise aeg ning paaritustunnistuse number

- värvus, märgiste kirjeldus ja joonisdiagramm
- märges transponderiga märgistamise kohta

2. Hobusepasside väljaandmise kord

Pass on dokument hobuse päritolu, jõudluse ja identifitseerimise kohta, mis kuulub hobuse juurde ja peab omaniku vahetuse korral hobusega kaasnema. Passi kadumisest peab omanik EHSi viivitamatult teavitama ning kirjaliku avalduse alusel väljastatakse talle duplikaatpass.

Pass vormistatakse hobusele, kelle kohta on tõuraamatu pidajal järgmised dokumendid:

- Varsa sünnitunnistus või sünniteade (kohustuslik varssadel)
- Hobuse identifitseerimisleht
- Vanema hobuse puhul põlvnemist tõendav dokument

Pass edastatakse hobuseomanikule peale passi väljastamisega seotud arvete tasumist Seltsile. Pass on aluseks hobuse sissekandmisel tõuraamatusse.

Pass sisaldab järgmisi andmeid hobuse kohta:

- passi väljastanud aretusühistu nimi;
- hobuse individuaalnumber (UELN);
- hobuse märgistus (kiip, põletusmärk jms.);
- hobuse tõug, sünniaeg, sugu, värvus, märgised ning joonisdiagramm;
- hobuse ja tema eellaste põlvnemine nelja põlvkonna ulatuses (sh. hobuse vanemate ja vanavanemate nimed, värvused, sünniaastad ning kanded vastavatesse tõuraamatu osadesse);
- ema paaritamisaeg;
- hobuse jõudluskontrolli ja aretusväärtuse andmed, märkmeid hobuse hindamise ja tunnustamise kohta;
- aretuskonkursside ja näituste tulemused;
- aretaja nimi ning aadress.

3. Aretusandmete muutmine

Kõik muudatused (värvus, märgised, jõudluskontroll, näituste tulemused, omanikuvahetus jm.) kantakse passi ja tõuraamatusse EHSi volitatud isiku poolt. Vastavate märgete tegemiseks esitab hobuse omanik EHSile avalduse paranduse siseseviimiseks dokumenti, vajadusel (nt. omanikuvahetus) paranduse tegemise aluseks oleva dokumendi koopia või ära kirja.

Passis sisalduvate andmete muutmine ja täiendamine omaniku poolt on keelatud.

4. Aretaja kohustused

Vastavalt Põllumajandusministri 21. detsembri 2009. a määrusele nr 128 on Aretaja kohustatud pidama arvestust karjas olevate hobuste üle. Registreerida tuleb vähemalt järgmised andmed:

- hobuse nimi
- tõug
- sünniaeg
- karja toomise ja karjast väljaviimise aeg
- lähte- ja sihtkoha aadress koos sealse loomapidaja nime ja isiku- või registrikoodiga.

Andmete muutumise korral (nt. hobuse karja tulek või karjast väljaminek, varssumine, kastreerimine, paaritused) tuleb need arvestusdokumentidesse kanda 3 päeva jooksul sündmuse toimumisest alates. Karja arvestusdokumente tuleb säilitada vähemalt 3 aastat alates hobuse karjast väljamineku päevast.

Tõuraamatus registreeritud hobuse pidaja peab täitma algarvestuse lehte (LISA 5) ja edastama aasta lõpuks andmed karjas olevate hobuste kohta EHSi büroosse.

Aretaja vastutab andmete õigsuse eest paaritustunnistusel, varsa sünnitunnistusel ja teistel dokumentidel, mida nad täidavad või väljastavad. Aretaja kohustus on kontrollida oma hobuse dokumentides sisalduvate andmete õigsust. Ebatäpsete andmete avastamise korral tuleb sellest EHSi büroosse viivitamatult teatada ning edastada parandust vajav dokument EHSi büroosse.

EHSi volitatud isik viib sisse vajalikud parandused koos märkustega.

Hobuste sündmuste (omanikuvahetus, kastreerimine, hukkumine jms.) korral teavitab hobuse omanik või omanike esindaja sellest EHSi tõuraamatu pidajat 1 kuu jooksul sündmuse toimumisest alates.

Aretaja on kohustatud vajadusel läbi viima hobuse põlvnemise õigsuse kontrollimist. Ekspertiisi tulemustest tuleb teavitada EHSi 30 päeva jooksul.

4.1 Omanikuvahetusest teavitamine

Omanikuvahetusest tuleb EHSi teavitada 1 kuu jooksul peale sündmuse toimumist. Pass tuleb uue omaniku andmete sissekandmiseks edastada EHSi kontoris koos omandiõiguse muutust kinnitava dokumendiga. Selleks võib olla kas:

- hobuse ostu-müügi leping või
- omaniku vahetuse teatis (LISA 7)

Mõlema dokumendi puhul on vajalikud järgmised andmed: mõlema osapoole nimed, aadressid, allkirjad ja dokumendi koostamise kuupäev.

Pass edastatakse uuele hobuseomanikule peale omanikuvahetuse registreerimisega seotud arvete tasumist Seltsile

4.2 Täku valdaja kohustused

Täku valdaja vastutab nõuetele vastava paarituse (seemenduse) läbiviimise ja selle registreerimise eest EHSis.

Täku valdaja kohustuste hulka kuuluvad:

- paaritustunnistuse täitmine;
- kinnipidamine kõigist täkkude paarituste või seemenduste piirangutest;
- täku asukoha muutusest ning tõuaretusest väljalangemise kohta teavitamine EHS-i büroosse;
- nõustumine nende valduses olevate aretusandmete edastamise ja avaldamisega.
- täku põlvnemise geneetilise ekspertiisi läbiviimise korraldamine.

Täku valdaja on kohustatud teavitama mära omanikku võimalikest omadustest, mis võivad vähendada järglase aretuslikku väärtust (nt. Põlvnemisandmete õigsuse geneetilise kontrolli puudumine jm.).

5. Märgistamise kord

Varsa või vanema hobuse identifitseerimiseks täidetakse identifitseerimisleht (1.3). Hobuse esmakordsel registreerimisel antakse talle individuaalnumber (UELN), mida edaspidi ei muudeta ning väljastatakse pass.

Kõigi täkkude, kes on olnud sugulises kasutuses, põlvnemisandmete õigsus peab olema kontrollitud geneetilise ekspertiisiga. (Alus: Põllumajandusministri 18. detsembri 2002. a määrus nr 86) Täku geneetilise ekspertiisi kulud kannab täku omanik.

7. EESTI RASKEVEO TÕUGU HOBUSTE TÕURAAMAT

Sünnijärgselt registreeritakse hobune põlvnemisandmete alusel eesti raskeveo tõugu hobuste tõuraamatu eeltõuraamatus või tõuraamatu lisaosas. Tõuraamatu number antakse järjekorra alusel eraldi täkkudele ja märadele siis, kui hobune

- tunnustatakse aretuses kasutamiseks või
- on registreeritud tema aretuses kasutamine.

7.1. Tõuraamatu jaotus

Tõuraamat jaotatakse tõuraamatu põhiosaks ning lisaks. Tõuraamatu põhiosasse kantakse registreeritud hobused, kes põlvnevad sama tõu tõuraamatu põhiosasse kantud vanematest ja on nõuetekohaselt identifitseeritud ning kelle põlvnemine on dokumentaalselt tõestatud. Kande teostamise ajaks peab täku põlvnemine olema kontrollitud geneetilise ekspertiisiga. Tõuraamatu sissekanne märgitakse ära hobuse passis.

Tõuraamatu põhiosa jaguneb:

- täkkude peatõuraamat ja tõuraamat
- märke peatõuraamat ja tõuraamat
- eeltõuraamat

Hobused, kes ei vasta tõuraamatu põhiosa nõuetele põlvnemise osas, kantakse tõuraamatu lisaossa.

Tõuraamatu lisaosa jaguneb:

- LISAOSA A
- LISAOSA B

Täkkude peatõuraamatusse ja tõuraamatusse kandmiseks peab täku põlvnemine olema kontrollitud geneetilise ekspertiisiga (alus: Põllumajandusministri 18. detsembri 2002. a määrus nr 86).

7.2 Täkkude kandmine peatõuraamatusse

Täkkude kandmisel peatõuraamatusse on õiguspädevaks organiks tõu- ja hindamiskomisjon. Täku kandmine peatõuraamatusse toimub kõige varem kolmandal eluaastal, kui nimetatud täkk on hindamiskomisjoni poolt hinnatud ja tunnustatud.

Peatõuraamatusse kantakse eesti raskeveo tõugu täkid:

- kelle puhul on oodata programmis kindlaksmääratud eesmärkide saavutamist;
- kelle isa ja ema on kantud peatõuraamatusse;
- täkk on läbinud jõudluskontrolli vastavalt jõudluskontrolli läbiviimise eeskirjadele ja vastab tunnustamiseks vajalikele nõuetele ning on saanud hindamisel hinnatavate tunnuste osas vähemalt "7" punkti.

Täku, kellel ei ole eeltoodud nõuded täidetud, kuid kes on vajalik genofondi säilitamiseks, võib erandkorras tõuraamatusse kanda tõu- ja hindamiskomisjoni otsusega. Kande teostamise ajaks peab täku põlvnemine olema kontrollitud geneetilise ekspertiisiga.

7.3 Täkkude kandmine tõuraamatusse

Täkkude tõuraamatusse kantakse eesti raskeveo tõugu täkid:

- kes on sünnijärgselt registreeritud eesti raskeveo tõugu hobuste eeltõuraamatus;
- kes ei ole aretuseks tunnustatud;

Kande teostamise ajaks peab täku põlvnemine olema kontrollitud geneetilise ekspertiisiga. Seisuga 01.10.2012 vanemate kui 10 aastaste täkkude puhul on piisav, kui ta on geneetiliselt identifitseeritud.

7.4 Märade kandmine peatõuraamatusse

Märade peatõuraamatusse kantakse sugulises kasutuses olevad märad:

- kelle isa ja ema on kantud peatõuraamatusse;
- kes on hinnatud vastavalt jõudluskontrolli läbiviimise eeskirjadele ja saanud hindamisel hinnatavate tunnuste osas vähemalt "6" punkti;

Mära, kes ei vasta eelnevatele nõuetele, kuid kellelt on saadud vähemalt kaks väga hea hinnanguga ning tõule vajalikku järglast, võib tõu-ja hindamiskomisjoni otsusega kanda peatõuraamatusse.

7.5 Märade kandmine tõuraamatusse

Märade tõuraamatusse kantakse sugulisse kasutusse võetud märad, kes on sünnijärgselt registreeritud eesti raskeveo tõu hobuste eeltõuraamatus, kuid kes ise ei vasta peatõuraamatu nõuetele ning märad, keda ei ole hinnatud.

7.6. Eeltõuraamat

Eeltõuraamatusse kantakse peatõuraamatu ja tõuraamatu märade järglased, kes on saadud peatõuraamatu ja tõuraamatu täkkudest. Eeltõuraamatusse kande teostamine toimub hobuse registreerimisel, kui on täidetud tõuraamatu põhiosa nõuded põlvnemise osas.

Eeltõuraamatusse kantava varsa isa põlvnemine peab olema kontrollitud geneetilise ekspertiisiga. Seisuga 01.01.2012 vanemate kui 10 aastaste täkkude puhul lubatakse, et täkk on geneetiliselt identifitseeritud. Külmutatud ja jahutatud spermaga kunstliku seemenduse teel saadud varsa põlvnemine peab olema kontrollitud geneetilise ekspertiisiga.

Hobune, kelle ema ja emaema on kantud tõuraamatu lissasse (register A) ning kelle isa ja mõlemad vanaisad on kantud tõuraamatu põhiossa, on tõupuhas ja sobilik järglasena kandmiseks eeltõuraamatusse.

7.7. Tõuraamatu lisa

LISAOSA A

Lisaosa A-osasse kantakse registreeritud hobused, kes kuuluvad samasse populatsiooni, on nõuetekohaselt identifitseeritud ja hinnatud programmi alusel, kuid kelle põlvnemine ei vasta tõuraamatu põhiosa nõuetele.

Lisaosast A kantakse hobune eesti raskeveo tõugu hobuste tõuraamatu põhiosasse, kui tema ema ja emaema on kantud lisaosasse A ning tema isa ja emaisa on tõuraamatu põhiosa täkid.

LISAOSA B

Lisaosa B-osasse kantakse hobused, kes ei kuulu samasse populatsiooni ning ei võta osa aretusprogrammist, kuid on tõutüübilised ja saadud eesti raskeveo tõugu märadest.

Hobuse passi kantakse: ER register B. Ristandhobune.

7.9 Hindamata täkkude ja märade kandmine tõuraamatusse

Täkkud ja märke, kelle karjast väljaminek toimub enne hindamist ja/või järglase registreerimist, võidakse kanda tõuraamatusse tõestatud põlvnemise alusel.

7.10 Sissekannete muutmine

Juhul kui selgub, et hobuse sissekanne tõuraamatu vastavasse osasse on toimunud valede või puudulike põlvnemisandmete või muude tunnuste alusel, tuleb sisse viia kannete muudatused.

Aretuslooma põlvnemise registreerimise ja põlvnemise õigsuse kontrollimise kord

Seadusandlik alus aretuslooma põlvnemise registreerimise ja põlvnemise õigsuse kontrollimise korrale on toodud aretusprogrammi üldosas.

Aretuses kasutatavate hobuste põlvnemisandmete registreerimise peab tagama hobusepidajate-aretajate õigeaegne ja korrektne andmete edastamine tõuraamatu pidajale.

1. Hobuse sünnist teatamine

Varsa sünnist teatamiseks edastab hobusepidaja tõuraamatupidajale varsa sünnitunnistuse. Varsa sünnitunnistus on mära paaritustunnistuse (LISA 1) blanketil, kuid võib kasutada ka varsa sünniteate vormi (LISA 2) (www.ehs.ee, dokumendid).

Mära omanik saadab täidetud ja allkirjastatud varsa sünnitunnistuse EHSi büroosse 30 päeva jooksul peale mära varssumist.

Varsa sünnitunnistusel peab olema toodud:

- varsa ema nimi, individuaalnumber(UELN) ja/või tõuraamatu number;
- varsa isa nimi, individuaalnumber (UELN) ja/või tõuraamatu number;
- mära omanik või omanike esindaja;
- varsa sünniaeg, sugu;
- varsa värvus;
- teadet toimunud sündmusest (näit. tiinuse katkemine, surnultsünd jm.).

Kui varss on kiibiga märgistatud enne sünniteate saatmist, märgitakse sünniteatele ka varsa kiibi kood.

Varsa sünnitunnistus saadetakse EHSi büroosse samuti abordi puhul või juhul, kui mära ei tiinestunud ning vastav kanne tehakse sünnitunnistuse osasse.

2. Hobuse identifitseerimine

Hobuse identifitseerimise osadeks on:

- joonisdiagramm hobuse kirjeldusega
- nimi
- individuaalnumber (UELN)
- elektroonilise transpordri edastatav kood
- elektrooniline tõuraamatu kirje
- hobuse pass

Varsa joonisdiagrammi koostab EHSi poolt volitatud isik varsa ema juures. (Andmed identifitseerimislehe kohta on toodud aretusprogrammi osas „Tõuraamatuse kandmise alused ja tõuraamatu pidamise kord”) EHS tunnistab ka veterinaararsti poolt tehtud joonisdiagrammi. Vanemate hobuste identifitseerimisel on vajalik omaniku poolt esitada hobuse põlvnemist tõendavad dokumendid.

Hobusele paneb nime omanik. Nimi peab algama isa nime esitähedega ning soovituslikult lõppema märade puhul täis- ja täkkude puhul kaashäälikuga. Kui nime osana kasutatakse aretaja või sünnikoha nime (nt. –S jne) rakendub nõue vaid hobuse pärisnimele. Nime osana ei ole lubatud kasutada rahvusvaheliselt hobusekasvatases tunnustatud tõuraamatu kaubamärki (näit. Z jne.)

Individaalnumber (UELN) antakse kõigile identifitseeritud hobustele vastavalt osas „Tõuraamatuse kandmise alused ja tõuraamatu pidamise kord” toodud näitele. Numbris kajastub hobuse sünniaasta.

Transpondri paigaldamist on täpsemalt kajastatud järgmises punktis – Hobuste märgistamine.

Kande elektroonilisse tõuraamatusse teeb aretusühing. Elektroonilisse tõuraamatusse registreeritud andmete alusel vormistab aretusühing hobuse passi. Pass väljastatakse hobuseomanikule peale passi väljastamisega seotud kulutuste katmist.

3. Hobuste märgistamine

Elektroonilise transpondri paigaldab veterinaararst. Transponder tuleb paigaldada hobuse vasakule küljele kaelale turja ja kukla vahelisele alale. Märgistamine peab toimuma samaaegselt joonisdiagrammi koostamisega või varem. Varasema märgistamise puhul peab hobuse pidaja esitama veterinaararsti tõendi (LISA 6) identifitseerimise toimumise kohta. Tõendilt peab selguma, millal märgistamine toimus, märgistaja, millist hobust märgistati, paigaldatud transpondri poolt edastatav kood ja koht, kuhu transponder paigaldati.

4. Põlvnemise õigsuse kontroll

Põlvnemisandmete õigsuse kontrolli aluseks on aretajate poolt täidetavad ja edastatavad dokumendid. Eraldi on põlvnemisandmeid vaja kontrollida geneetilise ekspertiisiga järgmistel juhtudel:

- mära paaritati/seemendati ühe inna ajal kahe või enama täkuga;
- mära paaritati/seemendati kahe teineteisele järgneva inna ajal mitme täkuga ja varsa sünniaja järgi võivad kaks viimast täkku olla võimalikud isad;
- kui varss on ema juures nõuetekohaselt identifitseerimata,
- täkk on olnud sugulises kasutuses;
- on kahtlus hobuse põlvnemisandmete õigsuses

Lisaks teostab EHS igal aastal 1% tõuraamatusse kantud hobuste geneetilise põlvnemiskontrolli. EHS tasub valikusse sattunud varssade geneetilise ekspertiisi kulud, varsa vanemate geneetilise ekspertiisi kulud kannab varsa või tema ema omanik. Täku geneetilise ekspertiisi kulud kannab täku omanik.

Vastavalt Põllumajandusministri 18. detsembri 2002. a määrusele nr 86 peavad kõigi testimise eesmärgil tõuraamatusse kantud täkkude põlvnemisandmed olema kontrollitud geneetilise ekspertiisiga.

4. Andmete säilitamine

Vastavalt Põllumajandusministri 21. detsembri 2009. a määrusele nr 128 on Aretaja kohustatud pidama arvestust karjas olevate hobuste üle. Registreerida tuleb vähemalt järgmised andmed: hobuse nimi, tõug, sünniaeg, karja toomise ja karjast väljaviimise aeg ning lähte- ja sihtkoha aadress koos sealse loomapidaja nime ja isiku- või registrikoodiga. Andmete muutumise korral (nt. hobuse karja tulek või karjast väljaminek, varssumine, kastreerimine, paaritused) tuleb need arvestusdokumentidesse kanda 3 päeva jooksul sündmuse toimumisest alates. Karja arvestusdokumente tuleb säilitada vähemalt 3 aastat alates hobuse karjast väljamineku päevast.

Paaritustunnistusi, sünnitunnistusi, identifitseerimislehti, paaritusnimekirju, omanikuvahetuse teostamise avaldusi säilitatakse EHSi büroos tähtajatult.

Aretuslooma jõudlusandmete ja geneetilise väärtuse hindamistulemuste kasutamise kord

Seadusandlik alus aretuslooma jõudlusandmete ja geneetilise väärtuse hindamistulemuste kasutamise korrale on toodud aretusprogrammi üldosas.

Hobuse geneetilist väärtust hinnatakse tema jõudlusandmete alusel. Hobuse omajõudlust hinnatakse varsaeas, noorhobuste ülevaatustel, märade või täkkude hindamisel tõuraamatusse kandmisel, rakendihobuste jõudluskatsetel ja rakendispordis. Hobuse jõudluse hindamisel arvestatakse ka järglaste, eellaste ja külgsugulaste jõudlusandmeid.

Jõudlusandmed avaldatakse jooksvalt EHSi koduleheküljel ja koondandmetena aastaraamatus.

Avaldatud jõudlusandmed on eelkõige aretajale mõeldud info, kes kasutab neid paaridevaliku otsuste langetamisel.

Aretuslooma ja aretusmaterjali aretuseks sobivaks tunnistamise kord

Seadusandlik alus aretuslooma ja aretusmaterjali aretuseks sobivaks tunnistamise korrale on toodud aretusprogrammi üldosas.

Aretusloomana on tunnustatud kõik eesti raskeveo tõugu hobused, kes on kantud eesti raskeveo tõugu hobuste tõuraamatusse. Märadele eraldi testimist ette nähtud ei ole. Ülevaate saamiseks hobuse aretuslikust väärtusest ja võrdlemiseks teiste hobustega tuleb hobusega osaleda piirkondlikel ja üleriigilistel ülevaastustel, veokatsetel, jm.

Täkkude tunnustamiseks hinnatakse neid kahe- või kolmeaastaselt noorhobuste jõudluskatsetel. Püsiva tunnustuse saamiseks on vajalik hobuste osalemine rakendihobuste sõidukatsetel (sammu ja traavikatsetel), kuid soovitatavalt ka veokatsetel.

1. Hobuste hindamine:

Hobuste hindamine toimub vastavalt tunnustatud jõudluskontrolli läbiviimise korrale. Märade ja täkkude esmane hindamine toimub enne tõuraamatusse kandmist.

Hindamine toimub järgnevalt:

- a) tüüp
- b) kehaehitus
- c) jalad
- d) samm
- e) traav
- f) üldmulje

Hindamine toimub numbriliselt:

- 10 = suurepärase
- 9 = väga hea
- 8 = hea
- 7 = küllalt hea
- 6 = rahuldav
- 5 = piisav
- 4 = puudulik
- 3 = küllaltki halb
- 2 = halb
- 1 = väga halb
- 0 = hindamata

Hobust, kellel esineb mõigaslugu, pätk, kõrivilistamine, künahaukamine või jänesekand, üldjuhul ei hinnata ja teda ei tohi kasutada suguhobusena. Jänesekannaga hobusel, kellel on väljendunud väga hea tõutüüp ja kõrge jõudlus, võib välimikku hinnata, kuid mitte kõrgemalt kui 4 punktiga.

2. Täkkude tunnustamine

Täkkude hindamise eesmärk on teha otsus täku kasutamise kohta aretusprogrammi raames. Täku hindamise õiguspädevaks organiks on tõu- ja hindamiskomisjon. Tõu- ja hindamiskomisjoni valimist ja tööd puudutav on kehtestatud EHSi põhikirjaga.

Täku hindamiseks esitamisel peavad olema täidetud järgmised tingimused:

- vanus vähemalt 2 aastat
- põlvnemine peab vastama tõuraamatusse kandmise tingimustele
- hobusel on identifitseerimisdokument (pass)
- enne hindamist tuleb kontrollida täku identiteeti
- tervislike probleemide puudumine, mis kahjustavad tõuväärtust. Täkul ei tohi olla hammastiku ega munandite anomaaliat, viltust saba ega tehtud keha korrigeerimise operatsioone.

Esmakordselt saab kinnitada tunnustuse kolmeks aastaks, mille jooksul täkk peab läbima sõidu- ja veokatsed.

Erandkorras võib täkk saada tunnustuse vähemalt kolme järglase järgi, kes peavad olema hinnatud jõudluskatsetel.

Täkid, kes on vajalikud genofondi säilitamiseks või laiendamiseks, võib kanda peatõuraamatusse tõu- ja hindamiskomisjoni otsusega.

Hindamisotsus on kas:

- tunnustatud kolmeks aastaks
- tunnustatud
- esialgu mitte tunnustatud
- mitte tunnustatud

Otsus on “tunnustatud kolmeks aastaks”, kui täkk on EHS'i poolt hinnatud ja täidetud on päritolu nõuded ning on olemas hindamisele vastavad välised tunnused ja jõudluskontrolli tulemused. Otsus “tunnustatud (3 aastat)” kantakse hobuse passi.

Otsus on “tunnustatud”, kui täkk on seltsi poolt hinnatud üleriigilistel jõudluskatsetel, täidetud põlvnemise nõuded ja olemas on hindamisele vastavad välised tunnused. Otsus tunnustamise kohta kantakse hobuse passi.

Otsus on “esialgu mitte tunnustatud” kui täkk ei täida esitatud nõudmisi jõudluse osas, kuid on oodata, et ta edaspidi neile nõudmistele vastab. Tunnustamisotsusega tuleb kindlasti määrata tähtaeg, mille möödumisel on vajalik täkk uuesti tunnustamisele esitada.

Hindamisotsus on „mitte tunnustatud“, kui täkk ei täida esitatud nõudmisi.

Hindamisotsus protokollitakse. Tunnustamise otsus avalikustatakse ja edastatakse kirjalikult täku omanikule hiljemalt 1 kuu jooksul peale hindamist ning avalikustatakse EHSi koduleheküljel kahe nädala jooksul ning ilmuvas aastaraamatus.

Emaslooma seemendusandmete registreerimise kord

Seadusandlik alus emaslooma seemendusandmete registreerimise korrale on toodud aretusprogrammi üldosas.

Seemenduseks loetakse emaslooma tiinestamist vabapaaritusega, käestpaaritusega, seemendamisega värske, jahutatud või sügavkülmutatud spermaga.

Emaslooma seemendusandmete registreerimisel on oluline roll hobuse omanikul. Seemenduste registreerimise aluseks on järgmised dokumendid:

- täku paaritusnimekiri (LISA 4)
- paaritustunnistus (LISA 1)
- varsa sünnitunnistus (LISA 1 ja 2)

Täku paaritusnimekirja peetakse eraldi iga kasutuses oleva täku kohta eraldi ja edastatakse aasta lõpul EHSi büroosse, kus sisestatakse nimekirja alusel paaritused elektroonilisse tõuraamatusse. Täku pidajal on soovitatav jätta oma algdokumentatsiooni koopia paaritusnimekirjast.

Paaritustunnistus täidetakse iga paaritatud mära kohta ja see kaasneb alati märaga tema müügi korral. Varsa sünnitunnistus edastatakse EHSi kontorisse 30 päeva jooksul peale varsa sündi või aborti, mittetiinestumise korral soovitatavalt kahe kuu möödumisel loodetavast varsa sünniajast.

Seemendaja/paarituspunkti pidajana käsitletakse täku omanikku või valdajat või kunstliku seemenduse läbi viinud veterinaararsti.

Mära tiinestamine kunstliku seemendusega

Vastavalt Põllumajandusloomade aretuse seaduse § 24 lg 7 peab seemendaja elektrooniliselt või paberkandjal arvestust emasloomade seemendamise kohta. Arvestuses peavad kajastuma järgmised andmed:

- seemenduse järjekorra number
- seemendamise aeg
- loomapidaja/mära omaniku nimi
- isas- ja emaslooma nimi, nende registreerimisnumber ja tõuraamatunumber.

Vastavalt Põllumajandusloomade aretuse seaduse § 24 lg 8 peab seemendaja eelpoolnimetatud andmed edastama aretusühingule sagedusega üks kord kuus.

Külmutatud ja jahutatud spermaga kunstliku seemenduse teel saadud järglaste registreerimisel on vajalik teostada põlvnemise õigsuse kontroll.

Täku kogutud sperma omanikuks loeb EHS täku omanikku sperma kogumise ajal, kui täkuomanik pole lepingu alusel sperma omanikuks nimetanud mõnda teist füüsilist või juriidilist isikut. Lepingu äraakiri peab olema edastatud EHSi büroosse. Täku omaniku muutumisel jääb sperma omanik muutumatuks, kui täku ostumüügilepingus ei ole sätestatud teisiti. Vaidluste tekkimisel võtab EHS aluseks kuupäeva, millal leping EHSi jõudis.

Põllumajanduslooma, keda soovitakse tõuraamatusse kanda, identifitseerimise ja selle üle arvestuse pidamise kord

Seadusandlik alus põllumajanduslooma, keda soovitakse tõuraamatusse kanda, identifitseerimise ja selle üle arvestuse pidamise korrale on toodud aretusprogrammi üldosas.

Hobuse identifitseerimise osadeks on:

- varsa sünniteade
- joonisdiagramm hobuse kirjeldusega
- nimi
- individuaalnumber (UELN)
- elektroonilise transpondri edastatav kood
- elektrooniline tõuraamatukirje
- hobuse pass

Varsa sünniteate peab mära omanik edastama tõuraamatupidajale 30 päeva jooksul alates varsa sünnist. Varsa sünniteade on aluseks kõigile järgmistele toimingutele varsa identifitseerimiseks.

Varsa joonisdiagrammi koostab EHS-i poolt volitatud isik varsa ema juures. (Andmed identifitseerimislehe kohta on toodud aretusprogrammi osas Tõuraamatusse kandmise alused ja tõuraamatu pidamise kord) EHS tunnistab ka veterinaar-arsti poolt tehtud joonisdiagrammi. Vanemate hobuste identifitseerimisel on vajalik omaniku poolt esitada hobuse põlvnemist tõendavad dokumendid.

Hobusele paneb nime omanik. Nimi ei tohi olla ühetäheline või põhjendamatult pikk. Nimi peab algama isa nime esitähega ning soovituslikult lõppema märade puhul täis- ja täkkude puhul kaashäälikuga. Kui nime osana kasutatakse aretaja või sünnikoha nime, rakendub nõue vaid hobuse pärisnimele. Kui nime osana kasutatakse aretaja või sünnikoha nime (nt. –S jne), rakendub nõue vaid hobuse pärisnimele. Nime osana ei ole lubatud kasutada rahvusvaheliselt hobusekasvatuses tunnustatud tõuraamatu kaubamärki (näit. Z jne.)

Individuaalnumber (UELN) antakse kõigile identifitseeritud hobustele vastavalt aretusprogrammi osas Tõuraamatusse kandmise alused ja tõuraamatu pidamise kord p. 5 – Märkimise kord toodud näitele. Numbris kajastub hobuse sünniaasta.

Elektroonilise transpondri paigaldab veterinaararst. Transponder tuleb paigaldada hobuse vasakule küljele kaelale turja ja kukla vahelisele alale. Märkimine peab toimuma samaaegselt joonisdiagrammi koostamisega, või varem. Varasema märkimise puhul peab hobuse pidaja esitama veterinaararsti tõendi identifitseerimise toimumise kohta. Tõendilt peab selguma millal märkimine toimus, märkijaja, millist hobust märkijati, paigaldatud transpondri poolt edastatav kood ja koht, kuhu transponder paigaldati. Märkimisest teatamiseks võib kasutada Hobuse märkimise teadet (LISA 6).

Kande elektroonilisse tõuraamatusse teeb Eesti Hobusekasvatajate Seltsi volitatud isik. Elektroonilisse tõuraamatusse registreeritud andmete alusel vormistatakse hobuse pass. Pass väljastatakse hobuseomanikule peale passi väljastamisega seotud kulutuste katmist.

Seemendamise koolitusprogrammid ning seemendaja tunnistuse saamise nõuded ja tunnistuse väljastamise kord

Eesti Hobusekasvatajate Selts ei vii läbi seemendajate koolitusi.

Vastavalt kehtivale seadusandlusele on õigus kunstlikku seemendust läbi viia tegevusloaga veterinaararstil.

I. PAARITUSTUNNISTUS nr. 0010831

Paarituspunktis (aadress) _____

Paaritatud sugutäkuga _____ reg. nr. _____
(nimi ja TR nr.)

täku tõug _____ sünd. _____ värvus _____

Täku vanemad: isa _____ ema: _____

MÄRA TUNNUSED

Nimi: _____ reg. nr. _____ TR nr. _____

värvus _____ sünd. _____

Mära vanemad: isa _____ ema: _____

Paarituse (kunstliku seemenduse) aeg: _____ 20 a.

Korduspaarituse (kunstliku seemenduse) aeg: _____ 20 a.

Tiinuse kontrolli tulemus: _____

Mära omanik: _____
(nimi ja aadress)Toimunud paaritust (seemendust) tõendab: _____
(nimi ja allkiri)Paaritustunnistuse saanud: _____
(nimi ja allkiri)**II. VARSA SÜNNITUNNISTUS**

Ülalnimetatud paarituse tagajärjel on sündinud varss:

Sündimise aeg: _____ 20 a.

SUGU	NIMI*	VÄRVUS JA MÄRGISED

* Varsa nimi peab algama isa nime algustähega

Ülalnimetatud paarituse tagajärjel:

☐ mära ei tiinestunud☐ loode aborteerus _____
(kuupäev)☐ surnultsünd _____
(kuupäev)Mära omanik: _____
(nimi ja allkiri)Varsa omanik: _____
(nimi ja allkiri)EHS-i töötaja: _____
(nimi ja allkiri)

Märkused: Paaritus- ja varsatunnistuse (blanketi kolmas eksemplar) saata ära Eesti Hobusekasvatajate Seltsi (EHS) hiljemalt 31. detsembriks paaritusaastal. Paaritus- ja varsa sünnitunnistuse (blanketi esimene eksemplar) saata EHS-i 30 päeva jooksul peale varsa sündi või muud sündmust ülalnimetatud paarituse / seemenduse tagajärjel. Blanketi esimene eksemplar saata EHS-i samuti teatega, kui mära ei tiinestu.

TEADE VARSA SÜNNIST 20 a.

Eesti Hobusekasvatajate Selts
 Pärnu mnt 13, 86801 Tori Pärnumaa
 Tel: +372 44 66 995 Fax: +372 44 66 066
 e-mail: ehs@ehs.ee

Omaniku nimi:

Kontaktandmed (tel, aadress):

.....

Sünniaeg	Sugu	Nimi	Värvus ja märgised

Isa nimi ja TR number:

Ema nimi ja TR number:

Paaritustunnistuse nr:

.....
 /kuupäev/

.....
 /nimi, allkiri/

Varsa sünniteate palume ära saata hiljemalt 30 päeva jooksul peale varsa sünni.
 'TR number – tõuraamatu number (selle puudumisel kirjutada UELN)

TÄKU SUGULISE KASUTAMISE REGISTREERIMINE 200 a.

Täku nimi ja tõuraamatu nr:

Täku omanik:

Jrk. nr.	paarituse kuupäev	mära nimi ja reg või tõuraamatu nr.	mära tõug	paaritus- tunnistuse nr.	mära omanik	märkused

Täku pidaja:

Kuupäev:

allkiri:

EESTI HOBUSEKASVATAJATE SELTS

L159 7

HOBUSE IDENTIFIKATSIOON

Nimi _____ Sugu _____

Tõug _____ Sünniaeg _____

Sünnikoht _____

Omanik _____

Paaritamise aeg _____ Paaritustunnistuse number _____

Isa _____ Ema _____

Värvus _____

Pea _____

VE _____

PE _____

VT _____

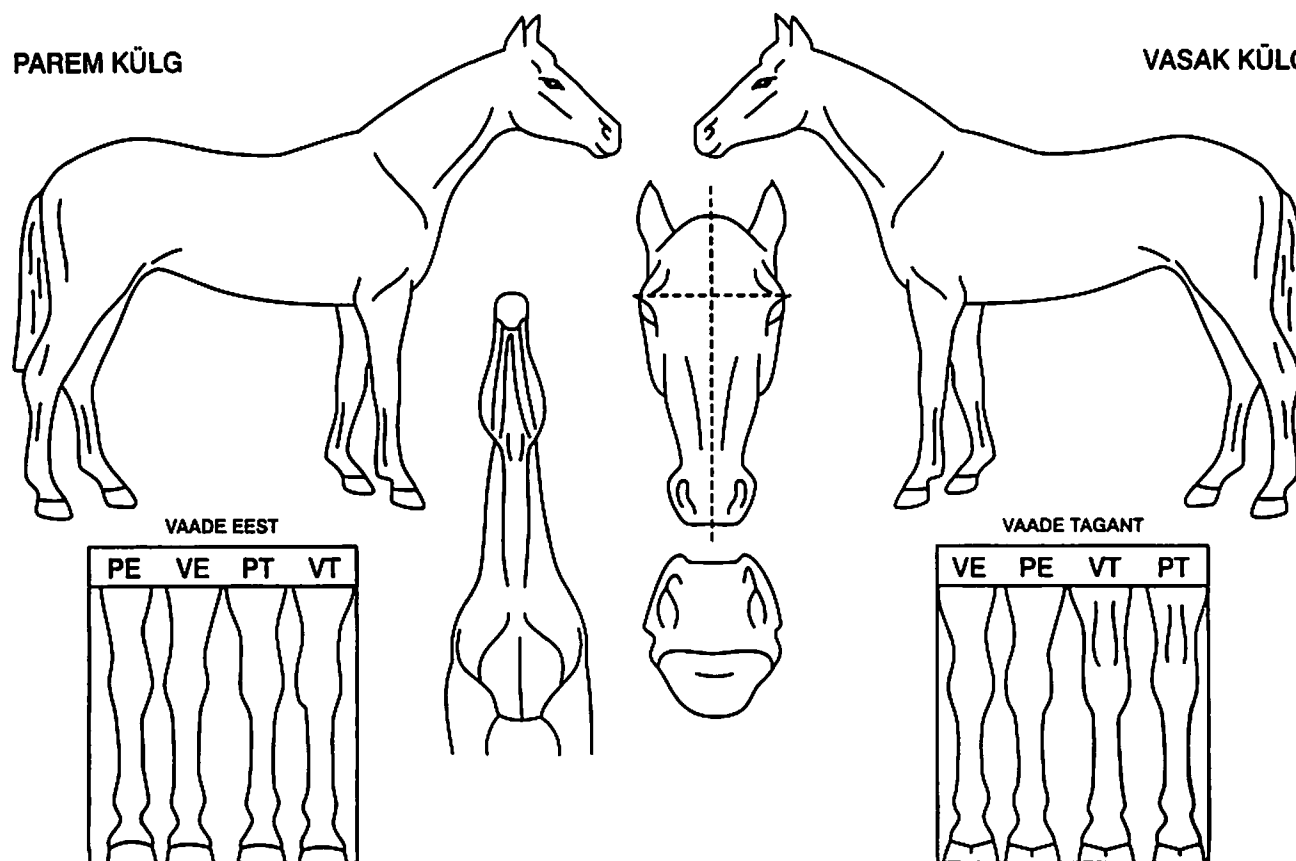
PT _____

Kere _____

Hobuse identifitseerimise lehele märgitakse tunnusmärgid (märgised, armid, põletusmärgid, pöörised), nende asukoht. Valged märgised märgitakse punase joonega ja pöörised X-ga. Märgiste puudumine tähistada O-ga.

PAREM KÜLG

VASAK KÜLG

Omanik _____ Identifitseerija _____
(esindaja) nimi / allkiri

Koht ja kuupäev _____

HOBUSTE NIMEKIRI

Omanik:

nr	hobuse nimi	sünd	sugu ja vanus	tõug	isa nimi ja tõug	ema nimi ja tõug	karija sisetulek	väljam. aeg ja põhjus
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								
15								
16								
17								
18								
19								
20								

HOBUSE MÄRGISTAMISE TEADE

Kuupäev

Koht

Käesolevaga kinnitan et olen elektroonilise transpondriga märgistanud järgmise hobuse:

HOBUSE NIMI (ja vanematel hobustel UELN)

SÜNNIAEG

EMA NIMI (täidetakse varsa puhul)

VÄRVUS

MÄRGISTE KIRJELDUS:

TRANSPONDRI PAIGALDAMISE KOHT:

Hobuse omaniku/pidaja nimi ja allkiri

Märgistanud isiku nimi, allkiri ja ametinimetus

OMANIKU MUUTUS**Hobune:.....****UELN:.....****Kiibi nr:.....****Sünniaeg:.....****Isa:..... Ema:.....****Endine omanik:****Nimi:.....****Aadress:.....****.....****Telefon, e-mail:.....****Uus omanik:****Nimi:.....****Aadress:.....****.....****Telefon, e-mail:.....****OMANIKU MUUTUSE KUUPÄEV:.....****Allkirjad :****Endine omanik:.....****Uus omanik:.....**